

برنامه ها و اقدامات کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به منظور توسعه بازار بنگاه های خرد، کوچک و متوسط

فرید ابراهیمی^۱، غلامرضا سلیمانی^{۲*}

^۱دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم دارویی، دانشکده علوم فناوری های نوین

چکیده

از آنجایی که رشد اقتصادی در اقتصادهای توسعه یافته تقریباً به اوج خود رسیده است، اقتصادهای در حال توسعه به عنوان منبع رشد برای تجارت های آتی محسوب می شوند. علاوه بر این، از آنجایی که کسب و کارهای خرد، کوچک و متوسط جز فعالان اقتصادی مناسب در اکثر کشورهای توسعه یافته هستند که رشد و ثروت به همراه می آورند، و نیز با کاهش فقر نقش مناسبی را در اقتصادهای در حال توسعه ایفا می کنند، لذا شایسته است تا توسعه ی بین المللی آنها در تحقیقات مورد توجه قرار گیرد. در این مقاله سعی بر آن شده تا با مطالعه و بررسی راهکارهای اتخاذ شده در کشورهایی که بنگاه های اقتصادی خرد و متوسط آنها روند رو به رشد و مطلوبی را از خود نشان می دهند، مسیری پیش روی مسئولین و تصمیم گیرندگان کلان اقتصادی کشور قرار گیرد تا بتوانند به کمک به این سیستم های با پتانسیل درآمدزایی و اشتغال زایی بالا، شرایط زندگی این دسته از فعالان عرصه اقتصادی رو بهبود ببخشند. اخیراً در بررسی های صورت گرفته بر کشورهای پیشرو در توسعه بنگاه های خرد، کوچک و متوسط، نکات حائز اهمیتی در رابطه با نوع اقدامات حمایتی دولت ها به دست آمده است. یکی از این اقدامات کمک به جهانی شدن این بنگاه ها و افزایش میزان صادرات محصول تولیدی آنها است. از دیگر برنامه های حمایتی می توان به حمایت های مالی و همچنین افزایش سطح دانش آنها اشاره داشت. به همین دلیل، هدف اصلی این مقاله بررسی راهکارها و اقدامات اساسی صورت گرفته در کشورهای مختلف در جهت توسعه این نوع از بنگاه های اقتصادی پرداخته می شود.

واژه های کلیدی: توسعه بازار، بنگاه های اقتصادی، رشد اقتصادی

۱. مقدمه

امروزه بنگاه های کوچک و متوسط نقش بسزایی در توسعه و رشد اقتصادی کشورها دارند. این بنگاه ها نقش ویژه ای در ایجاد اشتغال، فراهم نمودن بسترهای مناسب برای نوآوری و کارآفرینی و بهره برداری از منابع مالی کوچک را دارند. از این رو کشورهای صنعتی و در حال توسعه با سیاست گذاری و برنامه ریزی لازم سعی در سازمان دهی، رفع موانع و مشکلات و بهبود فضای کسب و کار و در نهایت فراهم کردن بسترهای لازم به منظور بهره گیری هر چه بیشتر از این بنگاه ها در راستای حل مشکلات و چالش های اساسی مانند معضل بیکاری و همچنین افزایش ارزش افزوده و صادرات صنعتی، توسعه منطقه ای و کمک به بهبود و توزیع درآمد در جامعه هستند (بروکفیلد^۱، ۲۰۱۱).

آنچه که تا چند دهه پیش به عنوان یک امتیاز اقتصادی تلقی می شد عبارت بود از برپایی و فعال نگه داشتن شرکت های بزرگ و چنین استدلال می شد که هر چه این شرکت ها بزرگتر باشند اقتصاد پویا تر و قدرتمند تر می گردد. اگر چه این تفکر طی چندین دهه رونق گرفت و بر پایه آن شرکت های غول پیکری هم پدیدار شدند ولی تحولات اخیر و به ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات پیچیده تر شدن فرایندهای مدیریتی و تصمیم گیری، نیاز به تصمیم گیری های آنی و ضروری و تجارب حاصل از فعالیت های بنگاه های خرد و متوسط (SME) اهمیت این بنگاه ها را نمایان ساخته است (کمسیون اروپا، ۲۰۰۳).

جدول ۱: معیارهای طبقه بندی بانک جهانی به تفکیک خرد، کوچک و متوسط

طبقه بندی بنگاه	حداکثر تعداد کارکنان (نفر)	حداکثر فروش سالانه یا گردش مالی (هزار دلار)	حداکثر دارایی (هزار دلار)
خرد	۱۰	۱۰	۱۰۰
کوچک	۵۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰
متوسط	۳۰۰	۱۵۰۰۰	۱۵۰۰۰

بر اساس گزارشات مرکز آمار ایران، بخش عمده اشتغال صنعتی کشور (۵۹.۲ درصد) طی سال ۱۳۹۰ در بنگاه هایی با کمتر از ۴۰۰ نفر نیروی کار متمرکز بوده اند. علاوه بر موضوع اشتغال نمی توان حضور برخی از بنگاه های کوچک و متوسط در زنجیره تامین بنگاه های بزرگ را نادیده گرفت. به همین سبب و با توجه اهمیت موضوع برنامه ریزی و ارائه خدمات مالی مناسب به این بنگاه ها به منظور توسعه تجارت و بازار آنها یکی از مباحث مهم در زمینه مدیریت کشور است، زیرا موفقیت و رشد این بنگاه ها در نهایت منجر به بهبود اوضاع معیشتی و رفاهی در سطح جامعه می گردد. به همین سبب در این مقاله سعی بر آن شده است که این موضوع به طور مفصل مورد مطالعه قرار گیرد.

۲. تعریف بنگاه های خرد و کوچک

تعاریف مختلفی به منظور تبیین بنگاه های کوچک و متوسط ارائه شده است که در ادامه به برخی از آنها اشاره می شود. استیری و مشیری بنگاه های کوچک و متوسط را شرکت هایی مستقل تعریف کرده اند که تعداد کارکنان آنها از مقدار خاصی تجاوز نمی کند (نیکونگولو^۲ و همکاران، ۲۰۱۰).

جدول ۲: تعریف بنگاه های کوچک و متوسط در کشورهای آسیایی

کشور	تعریف	معیار تعریف
مالزی	میزان گردش مالی سالانه کمتر از ۲۵ میلیون رینگیت مالزی و تعداد	میزان گردش مالی و تعداد

¹ Brookfield² Nkongolo

کارکنان	کارکنان کمتر از ۱۵۰ نفر	
میزان سرمایه، میزان دارایی و حجم فروش	میزان سرمایه ثبت شده کمتر از ۴۰ میلیون دلار تایوان، مجموع دارایی کمتر از ۱۲۰ میلیون دلار تایوان و برای بنگاه‌های غیرتولیدی، حجم فروش کمتر از ۴۰ میلیون دلار تایوان	تایوان
میزان دارایی و تعداد کارکنان	مجموع دارایی کمتر از ۴۰ میلیون پزو و تعداد کارکنان کمتر از ۲۰۰ نفر	فیلیپین
میزان دارایی و تعداد کارکنان	مجموع دارایی کمتر از ۸۰ میلیون ون کره و تعداد کارکنان کمتر از ۳۰۰ نفر برای بنگاه های تولیدی و کمتر از ۲۰ نفر برای بنگاه های خدماتی	کره جنوبی
تعداد کارکنان	در صنایع مختلف متفاوت است و معمولاً بنگاه های کمتر از ۲۰۰ نفر پرسنل، بنگاه کوچک و متوسط محسوب می شوند.	چین

این مقدار مشخص در کشورهای مختلف، ثابت نیست و با توجه به مشخصه های آن کشور خاص تعریف می شود. بر اساس تعریف بانک جهانی، شرکت های خرد و متوسط شرکت-هایی هستند که تعداد آنها از ۳۰۰ نفر تجاوز نکند و و حداکثر درآمد یا گردش مالی سالانه و درآمدهای آنها نیز ۱۵ میلیون دلار باشد. معیارهایی که توسط این سازمان برای هر یک از بنگاه ها به تفکیک بنگاه های خرد، کوچک و متوسط ارائه شده در جدول ۱ آمده است. در جدول ۲ نیز تعریف صنایع کوچک و متوسط در برخی از کشورهای آسیایی ارائه شده است.

۳. تجارب برخی از کشورهای در زمینه توسعه بنگاه های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط

در سال های اخیر، اهمیت و نقش بنگاههای کوچک و متوسط، هم در کشورهای صنعتی و هم در کشورهای در حال توسعه رو به افزایش بوده است. با ظهور فناوری های جدید که در تولید، تحولاتی در روش های تولید، توزیع و ساختار تشکیلاتی بنگاه ها پدید آمده است، به اهمیت بنگاههای کوچک و متوسط افزوده است. دولتها بهمنظور تضمین رقابت در بازار آزاد و جلوگیری از انحصار بنگاههای بزرگ، همیشه برنامه های ویژه را برای ارتقاء بنگاههای کوچک و متوسط اتخاذ نموده‌اند. به گونهای که بنگاههای کوچک و متوسط خود میتوانند بستری مناسبی برای ایجاد صنایع رقابتپذیر محسوب شوند. ایجاد و حمایت از بنگاههای کوچک و متوسط یکی از اولویت های اساسی در برنامههای رشد و توسعه اقتصادی در بسیاری از کشورهای پیشرفته و در حال توسعه است. لذا بنگاههای کوچک و متوسط در ایجاد اشتغال و فراهم کردن بستر مناسب برای نوآوری نقش مهمی دارند. ایجاد اشتغال بهعنوان یکی از دغدغه های اصلی سیاستگذاری اقتصادی است که توجه به آن گامی اساسی در تحقق اهداف اشتغالزایی بخش صنعت تلقی می شود (جمال و همکاران، ۲۰۱۵). در این بخش به تجارب و اقدامات صورت گرفته توسط برخی از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در راستای توسعه بنگاههای اقتصادی خرد، کوچک و متوسط می پردازیم.

۴. کشورهای توسعه یافته

ژاپن

اقدامات اتخاذ شده برای بنگاه های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط را بر اساس مراحل توسعه اقتصادی این کشور می توان به شش دوره تقسیم کرد. دوره بازسازی طی سال های ۱۹۴۵-۱۹۵۴، مرحله اول دوره رشد زیاد (۱۹۵۵-۱۹۶۲)، مرحله دوم دوره رشد زیاد (۱۹۶۳-۱۹۷۲)، دوره رشد پایدار طی سال های ۱۹۷۳-۱۹۸۴، مرحله اول دوره انتقال طی سال های ۱۹۸۵-

۱۹۹۹ و بالاخره مرحله دوم دوره انتقال از سال ۲۰۰۰ به بعد. در دوره بازسازی به دلیل مشکلات ناشی از فقدان مواد خام برای تولید و توزیع، قانون منع انحصار خصوصی و حفظ تجارت منصفانه و قانون حذف تمرکز اقتصادی بعنوان بخشی از ضوابط مربوط به این بنگاه ها آغاز و ادامه یافت. اعطا وام، تصویب قانون بیمه شرکت-های کوچک و متوسط، قانون اتحادیه تضمین اعتبار منجر به پیدایش سیستم مکملی برای حمایت اعتباری از بنگاه های کوچک و متوسط به وجود آمد. از دیگر اقدامات این دوره می توان به تصویب قانون انجمن تعاونی، مشاوره و راهنمایی مدیریتی، سیستم گزارش دهی مالیاتی آبی اشاره داشت (مائوریسیو^۱ و همکاران، ۲۰۱۵).

تصویب قانون همکاری مالی برای تشویق شرکت های کوچک و متوسط در راستای تامین منابع مالی، سازماندهی سازمان های مربوط به این بنگاه ها، بهبود مدیریت بنگاه های اقتصادی از طریق مشاوره مدیریتی قانون انجمن بازرگانی و صنعتی، تصویب قانون بنیادی بنگاه های کوچک و متوسط به منظور رسیدن به توسعه متوازن اقتصاد ملی و بهبود ساختار صنعتی و تقویت رقابت بین المللی، نوسازی تجهیزات این بنگاه ها با تامین مالی و سایر کمک ها برای مدرن سازی صنایع کوچک از جمله مهمترین اقدامات کشور ژاپن در دوره اول و دوم رشد زیاد بنگاه های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط در این کشورها است. در دوره های بعدی، تغییر ضوابط بنگاه ها از مسیر مدرن سازی تجهیزات جهت افزایش بهره وری و گسترش ظرفیت مدیریتی به صنعتی سازی روشنفکرانه تغییر یافت که نیازمند وجود مهارت های فنی، نیروی انسانی و اطلاعات بود.

با پیشرفت تکنولوژی اطلاعات و سایر عوامل در اقتصاد جهانی، تغییرات اساسی در محیط پیرامونی بنگاه های اقتصادی ژاپن رخ داد که آنها را مجبور به معطوف نمودن توجهات خود از رقابت در کاهش هزینه ها به موضوعات مدیریتی مانند بهبود کیفیت تولید و قابلیت خرید و فروش کالا معطوف نمایند. از سال ۲۰۰۰ به بعد اقدامات و برنامه های توسعه این بنگاه ها در ژاپن تحت تاثیر رشد و توسعه اقتصادی، تغییرات فراوان در محیط پیرامونی منجر به توسعه مستقل موسسات کوچک و متوسط بر سه عامل کلیدی: ۱- تشویق ابداع کسب و کار و شروع کسب و کار جدید (یا تشویق شرکت های پایدار)، ۲- تقویت پایه های مدیریت بنگاه ها یا غنی سازی منابع کسب و کار ۳- تسهیل سازگاری با تغییرات اقتصادی و اجتماعی یا ارائه یک چتر حمایتی شد (کمسیون اتحادیه اروپا، ۲۰۰۱).

ایتالیا

دولت ایتالیا همیشه تمایز قابل توجهی بین محل فعالین بنگاه ها (شمال، مرکز یا جنوب) قائل می شود. تحقیقات نشان می دهد که ساختار و اندازه این بنگاه ها از منطقه ای به منطقه دیگر متفاوت است. بیشترین مشکلات مربوط به جنوب ایتالیا است، بنابراین ضوابط دولتی اساسا برای تشویق بنگاه ها در این بخش است. سیاست ایتالیا بر بنگاه های کوچک به گونه ای طراحی شده است که عدم مزیت های تولید در مقیاس کوچک را از طریق تسهیل حمایت مالی، کاهش دهد. از مهمترین اهداف و دستاوردهای این اقدامات می توان به: نوسازی تجهیزات تولید و انتقال تکنولوژی به منظور بهبود قدرت رقابت پذیری و بهره وری بنگاه های کوچک، ارتقای تحقیق و انجام تحقیقات کاربردی، تثبیت یا بهبود موقعیت این بنگاه ها در بازارهای خارجی، بهبود کیفیت و افزایش کمی خدمات ارائه شده به این بنگاه ها، مقررات زدایی در مورد کار با هدف اشتغال زایی بیشتر و کاهش اشتغال در بازار سیاه و بین المللی کردن و توسعه تجارت خارجی اشاره داشت.

از مهمترین قوانین و اقدامات مربوط به توسعه بنگاه های اقتصادی در ایتالیا می توان مواردی همچون: قوانین مربوط به تامین مالی این بنگاه ها، قوانین اصلی مربوط به تحقیق و توسعه، قوانین مربوط به حمایت از اشتغال جوانان، قوانین مربوط به بین المللی سازی فعالیت این بنگاه ها را نام برد. یکی از این اقدامات قانون کنسرسیوم های صادراتی است که هدف آن حمایت از فعالیت صادراتی بنگاه های خرد، کوچک و متوسط از طریق تامین مالی است. دریافت کنندگان تسهیلات، کنسرسیوم هایی هستند که منحصرآ برای صادرات محصول شرکت های مرتبط تشکیل شده اند. از جمله عملیات های مشمول تامین مالی از

¹ Mauricio

طریق این قانون عبارتند از: هزینه های مدیریتی مانند هزینه های پرسنلی، مشاوره، استقرار اجتماعی و هزینه های عملیاتی، مالیاتی و ... است. هزینه های ارتقا شامل مشارکت در نمایشگاه، تحقیقات شناسایی بازار، روابط عمومی، تبلیغات، ترجمه، فعالیت های آموزشی در جهت صادرات است (سوارز^۱ و همکاران، ۲۰۱۵).

۵. کشورهای در حال توسعه

لهستان

هدف اصلی تجدید ساختار در لهستان، جایگزینی اقتصاد متمرکز با اقتصاد رقابتی است که از ساز و کار بازار برای تخصیص منابع تبعیت می کند. عامل اصلی این انتقال، جایگزینی شرکت-های تولیدی و خدماتی که از نظر اندازه نسبتاً بزرگ و از نظر تعداد کم بودند با شبکه ای از بنگاه های کوچک و متوسط است.

از جمله سیاست گذارپها و استراتژی های توسعه در لهستان می توان مواردی مانند: استراتژی های اقتصادی-اجتماعی دولت و بنگاه های خرد، کوچک و متوسط، سیاست گذاری توسعه صنعتی و نقش این بنگاه ها در راستای تحقق آن، سیاست گذاری های کلی را عنوان نمود. مهمترین استراتژی-های اقتصادی-اجتماعی دولت لهستان برای بهبود و توسعه بنگاه های اقتصادی شامل: روابط مشارکتی نیروی کار، اصلاح سیستم تامین اجتماعی، جلوگیری از بیکاری، توسعه مناطق روستایی، سرمایه گذاری در منابع انسانی، استراتژی مالی، اصلاح بخش مالی و حضور در عرصه های بین المللی. در ارتباط با اقدامات مربوط به توسعه صنعتی این بنگاه ها مهمترین فعالیت های صورت گرفته عبارتند از:

سیاست گذاری صادراتی برای شتاب بخشیدن به رشد اقتصادی از طریق توسعه صادرات، سیاست گذاری نوسازی فنی به منظور افزایش سطح فنی صنعت لهستان، تغییرات ساختاری شامل خصوصی سازی شرکت ها، تغییرات ساختاری در بخش صنعتی، سیاست گذاری در مورد مناطق دارای صنایع سنتی و تجدید ساختار داخلی شرکت ها. این برنامه در موارد زیر به موضوع توسعه بنگاه های اقتصادی می پردازد.

سیاست گذاری صادراتی: ارائه خدمات مشاوره ای به بنگاه های کوچک و متوسط توسط دولت، سیاست گذاری فنی: فراهم نمودن امکان دسترسی به تکنولوژی جدید توسط دولت برای این بنگاه ها، تغییرات ساختاری: جهت دهی سیاست های دولتی به نحوی که نرخ رشد فروش این بنگاه ها در سطحی بالاتر از نرخ رشد فروش کل اقتصاد قرار گیرد و اشتغال در حوزه فعالیت بنگاه های اقتصادی از رشد قابل ملاحظه ای برخوردار گردد (برگر^۲ و همکاران، ۲۰۰۵).

از جمله اقدامات مهم دیگر دولت لهستان در راستای توسعه بنگاه های اقتصادی می توان به تعیین و اختصاص نهادهایی فعال در زمینه کمک به این بنگاه ها اشاره داشت. وزارت صنعت و بازرگانی، وزارت کار و سیاست گذاری اجتماعی، وزارت خصوصی سازی، بنیاد لهستانی ارتقا و توسعه بنگاه های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط، موسسات توسعه منطقه ای، اتاق بازرگانی، مراکز حمایت از کسب و کار، دفاتر منطقه ای، شرکت سرمایه گذاری مخاطره آمیز کاریسک سیف-پولسکا، صندوق کمک بلاعوض به بنگاه های اقتصادی و ... از جمله مهمترین نهادهای فعال در زمینه کمک به توسعه فعالیت بنگاه های اقتصادی در لهستان هستند.

بنیاد لهستانی ارتقا و توسعه بنگاه های اقتصادی لهستان در سال ۱۹۹۵ میلادی تاسیس گردید و هدف از تشکیل آن، هماهنگی در برنامه های حمایت از بنگاه های اقتصادی و افزایش درجه ادغام خدمات مختلف (تامین مالی، آموزش و مشاوره) و همچنین تقویت نهادهایی بود که منعکس کننده علایق بنگاه های اقتصادی بودند. استراتژی های این بنیاد به نحوی تنظیم شده بودند تا دسترسی به موارد زیر را برای بنگاه های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط تسهیل کنند:

لایه (نمابندگی، مقررات حقوقی و سیاسی)

دانش علمی (مشاوره، آموزش و استانداردها)

¹ Suarez

² Berger

اطلاعات (اطلاعات مربوط به بازار، تکنولوژی، برنامه‌های حمایتی و گواهینامه) تامین مالی (کمک‌های بلاعوض، اعتبارات و سایر ابزارهای تامین مالی) زیربناها (تسهیلات، تجهیزات و ساختمان‌ها) (جیمز^۱ و همکاران، ۲۰۱۵).

رومانی

طی سال‌های ۱۹۹۳-۱۹۹۶ بسیاری از اسناد سیاستگذاری و استراتژی‌های توسعه بنگاه‌های اقتصادی در رومانی آماده سازی و تنظیم شدند که به موجب آنها دولت به حمایت از توسعه این بنگاه‌ها ملزم گردید. مهمترین راهکارهای توسعه شامل: وضع قوانین مربوطه در راستای توسعه این بنگاه‌ها ایجاد دو خط اعتباری با نرخ بهره رایانه ای شروع به کار صندوق ضمانت رومانی برای سرمایه گذاری خصوصی اجرای چند برنامه کمک به بنگاه‌های اقتصادی در همین راستا برخی قوانین تسهیلات مالیاتی، مالی و اقتصادی معینی برای بنگاه‌های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط پیشنهاد گردید که برخی از آنها عبارتند از: معافیت از پرداخت تعرفه برای واردات ماشین‌آلات و تجهیزات صنعتی و مواد خام، معافیت مالیاتی برای بخشی از سود ناخالصی که مجددا سرمایه گذاری گردد، کاهش ۲۰ درصد از مالیات بر سود در مواردی که شرکت حداقل ۱۰ درصد کارکنان خود را افزایش دهد، تضمین اعتبارات از طریق ایجاد صندوق ضمانت اعتبار ملی برای این دسته از بنگاه‌های اقتصادی، ساده سازی سیستم مالیات بر درآمد برای اشخاص، خانواده‌ها و بنگاه‌های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط. از جمله نهادهای فعال در زمینه توسعه بنگاه‌های اقتصادی در رومانی، نهادهایی از قبیل: وزارت توسعه و پیش بینی، بانک‌ها، موسسات لیزینگ، بازار بورس بخارست، صندوق‌های سرمایه گذاری مخاطره پذیر هستند. برنامه فار، اعتبارات بانک اروپایی بازسازی و توسعه، خط اعتباری موسسه اعتباری بازسازی^۲، وام‌های کوچک و متوسط صندوق کسب و کار آمریکایی-رومانیایی، برنامه بازآرایی حرفه‌ای و تجدید ساختار صنعتی، برنامه صندوق تجدید ساختار نواحی تحت تاثیر معدن، برنامه معرفی زنان به شبکه جدید از طریق پروژه تقویت کارآفرینی، برنامه‌های اکولینوکس^۳ و سیبیک^۴ از جمله مهمترین برنامه‌های خارجی دولت رومانی بعنوان یکی از استراتژی‌های آن به منظور بهبود و توسعه بنگاه‌های اقتصادی در این کشور در حال توسعه است (ماریانا و ماریا^۵، ۲۰۱۴؛ مرکز توسعه اقتصادی، ۲۰۰۱).

۶. نتیجه گیری

در این مطالعه ابتدا تعاریف پایه ای و مهم در رابطه با بنگاه های خرد، کوچک و متوسط بر اساس تعاریف بین المللی و داخلی ارائه شده است. با توجه اهمیت والا و روز افزون این بنگاه های اقتصادی بعنوان بخش مهمی از فعالین عرصه اقتصاد در همه کشورها اعم از توسعه یافته و در حال توسعه، حمایت ها گوناگونی از آنها به عمل می آید. به همین دلیل در ادامه مقاله به طور مفصل به راهکارها و برنامه های اتخاذ شده توسط کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در جهت بهبود و توسعه این بنگاه های اقتصادی پرداخته شده است. از بین کشورهای توسعه یافته به برنامه ها و استراتژی های مورد استفاده در دو کشور ژاپن و ایتالیا به طور مفصل پرداخته شد. از میان کشورهای در حال توسعه نیز دو کشور اروپایی رومانی و لهستان به عنوان نمونه های موردی مورد بررسی قرار گرفتند. در ژاپن، سیاستگذاری در مورد توسعه بنگاه های اقتصادی در هر دوره بر اساس اولویت های توسعه ای همان دوره اعمال شده است. به طور کلی این استراتژی ها مشتمل بر اعمال سیاست هایی برای تامین مالی، خصوصا به صورت بلند مدت، مشاوره و راهنمایی معافیت مالیاتی، تقویت پایه های مدیریتی و تسهیل در سازگاری با تغییرات اقتصادی و اجتماعی بوده است. ایتالیا از محدود کشورهای صنعتی است که در آن حدود ۹۸ درصد از بنگاه های اقتصادی صنعتی کمتر

¹ James

² Kreditanstal Fur Wiederaufbau (KfW)

³ Eurasian-American Paternship for Enviromentally Sustainable Economies (ECOLINKS).

⁴ Central and Eastern Europe Business Information Center (CEEbIC)

⁵ Mariana and Maria

از ۱۰۰۰ نفر مشغول به کار دارد. در این کشور بنگاه های اقتصادی به صورت خوشه های صنعتی به همدیگر متصل اند که به تولید بخش های مختلف یک کالا می پردازند و ضمن برخورداری از درجه بالایی از رقابت و همکاری، بسیار انعطاف پذیر هستند. در دو کشور در حال توسعه لهستان و رومانی با توجه به نقش این نوع از بنگاه های اقتصادی در انتقال از یک اقتصاد ملی به اقتصاد بازار، توجه خاصی به این بنگاه ها معطوف شده است، به گونه ای که حجم وسیعی از تامین مالی و انتقال تکنولوژی را به سمت خود سرازیر کرده اند. در این کشورها کماکان نهادهای متعددی در امر حمایت از بنگاه های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط فعالیت دارند که از مهمترین این مراکز حمایتی می توان مواردی همچون آژانس های توسعه منطقه ای، مراکز حمایت از کسب و کار، اتاق های بازرگانی دفاتر منطقه ای و صندوق های سرمایه مخاطره پذیر اشاره داشت. با توجه به مطالب ارائه شده در این مقاله می توان اینگونه نتیجه گرفت که یکی از بهترین و سریعترین راههای توسعه اقتصادی در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه، برنامه ریزی و اجرای قوانین حمایتی از بنگاه های اقتصادی خرد، کوچک و متوسط است. حمایت های مالی، تسهیل اعطای وام و اعمال سیاست های تشویقی، کمک به افزایش اطلاعات، دانش و تکنولوژی افراد فعال در این عرصه، کمک به بین المللی شدن محصولات تولیدی در این بنگاه ها از طریق بهبود تکنولوژی تولید و امکان شرکت محصولات با کیفیت آنها در نمایشگاه های بین المللی از مهمترین راهکارها و برنامه های توسعه این دسته از بنگاه های اقتصادی است که در صورت تحقق این امر می تواند کمک شایانی به رفع بسیاری از مشکلات اقتصادی و اشتغالی کشور نماید.

منابع

1. Brookfield, David. (2001). *Business Finance and the SME Sector*. London: School of Business and Finance.
2. European Commission. (2003). *Commission Recommendation Concerning the Definition of Micro, Small and Medium-Sized Enterprises*. Official Journal of the European Union, 361.
3. Nkongolo-Bakenda, J.-M., Anderson, M., Ito, J., & Garven, G. (2010). Structural and competitive determinants of globally oriented small and medium-sized enterprises: An empirical analysis. *Journal of International Entrepreneurship*, 8, 55–86.
4. Cemal Zehir, Mahmut Köle, Yıldız. (2015). the Mediating Role of Innovation Capability on Market Orientation and Export Performance: an Implementation on SMEs in Turkey, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 207, 700 – 708.
5. Mauricio Massao Oura, Silvia Novaes Zilber, Evandro Luiz Lopes. (2015). Innovation capacity, international experience and export performance of SMEs in Brazil, *International Business Review*, article in press.
6. Commission of the European Communities. (2001). *Enterprises Access to Finance*. Commission Staff Working Paper. 1607.
7. Suarez-Ortega, S.M., Garcia-Cabrera, A.M., Knight, G. (2015). A Model of Knowledge Acquisition for Developed Economies SMEs First Entering a Developing Economy, *Procedia Economics and Finance*, 23, 33 – 37
8. Berger, Allen, N., Frame, Scot W. & Miller, Nathan, H. (2005). Credit Scoring and the Availability, Price and Risk of Small Business Credit. *Journal of Money, Credit and Banking*, 37(2), 191- 222.
9. James H. Love, Stephen Roper, Ying Zhou. (2015). Experience, age and exporting performance in UK SMEs, *International Business Review*, article in press.
10. Mariana Man, Maria Macrisa. (2014). Analysis of the SMEs Development in Romania in the Current European Context Affected by the Global Economic Crisis, *Procedia Economics and Finance*, 15, 663 – 670.

11. Center for Economic Development. (2001). Code of Bes SME Finance Practices in South Eastern Europe. London: Center for Economic Development.